

Na závěr lze říci, že největší zásluhou drobného spisku Savelevové je to, že nám dovoluje pohlížet na postavu mrzoutskeho starce — Dyskola, přes všechny úvahy o možných literárních filiích, jako na jedinečný a vlastní výtvor Menandrův.

Vít Bubeník

Jan Burian, **Hannibal**. Edice Portréty, Praha 1967, stran 216.

Autor, který již roku 1963 úspěšně obohatil edici Portréty o vylíčení životního běhu i politického a literárního významu G. Julia Caesara, vydal roku 1967 v téže edici nový „portrét“, tentokrát Hannibalův.

Jako v knížce o Caesarovi obsahuje i nová publikace o Hannibalovi nejdříve výklad o politických dějinách, ve kterých sehrál Hannibal hlavní úlohu (str. 5—140). V rámci tohoto výkladu nalezneme však čtenář i přehled karthaginských dějin až po konec první punské války (str. 11—31), osvětlení událostí mezi první a druhou punskou válkou (str. 32—42) a pak po vylíčení vlastní hannibalské války (str. 43—117) závěrečnou kapitolu o dobrodružném a tragicky zakončeném Hannibalově pobytu v exilu (str. 118—132), načež je podán pokus zhodnotit všestranně celou Hannibalovu politickou činnost (str. 133—140).

Autor nemohl svůj výklad o Hannibalovi dokumentovat politickými spisy, které Hannibal sám kdysi sepsal a které se zřejmě již ve starověku ztratily, ale zato uvedl vybrané dokumenty k dějinám římských vztahů ke Karthagu, zejména ovšem k druhé punské válce (str. 141—169), a pak ukázky z toho, co o Hannibalovi soudili historikové starověcí i novodobí (str. 170—180), a jaký názor si o něm utvořili — od starověku až po současnost — filosofové, státníci i umělci (str. 180—202).

Lehkým, vpravdě literárním slohem je podán obraz vzestupu Hannibalovy moci a slávy i obraz jeho pozdější izolace a konečného pádu. Z knížky vyplývají jasně i příčiny, proč se Hannibalovi nedostávalo patřičné podpory z Karthagu, ale méně se již autor zabývá vlastními kořeny tehdejší římské moci, aniž patřičně vyzvedá význam římské převahy na moři, kterou ani největší Hannibalova vítězství v ničem neohrozila. Předností knížky je i historická věcnost, přičemž si její autor zaslouží chválu také za to, že se nikde zbytečně neuchýlil k nadměrnému dramatizování některých událostí, ke kterému Hannibalovy počáteční neočekávané úspěchy často svádějí. Věcnost výkladu je pak provázena přesnými závěry, jak jen dochované prameny umožňují k nim dospívat. Pouze na str. 15 se asi stylistickým nedopatřením protáhla existence asyrské říše až do VI. stol. př. n. l., když se do tohoto století nějakým omylem klade ohrožení Tyru z asyrské strany a když se také o výbojně politice babylónského krále Nabukadnesara píše, že „nemohla strpět v blízkosti mocné asyrské [sic!] říše rozvoj nezávislých foinických měst“.

Pro živost výkladu i pro vědeckou střídmost může nový Hannibalův „portrét“, provázený četnými ilustracemi, uspokojit požadavky jak těch čtenářů, kteří hledají historické poučení, tak těch, kteří rádi sahají po beletrii s antickými náměty.

Josef Češka

Jerzy Linderski, **Rzymskie zgromadzenie wyborcze od Sully do Cezara**. Polska Akademia Nauk — oddział w Krakowie, Prace komisji nauk historycznych, nr. 16. Wrocław-Warszawa-Kraków 1966, stran 174.

Zdálo by se, že jsou otázky týkající se římské ústavy na sklonku republiky už všestranně prozkoumány a že tedy současní badatelé nemají valné vyhlídky, že by mohli ještě dospět k nějakým novým poznatkům. Nových nápisů z té doby přibývá jen velmi málo — k čestným výjimkám patří *tabula Hebana* — a tak se badatelé obracejí znovu a znovu k literárním pramenům, dlouho již a různě analyzovaným, a ku podivu v nich nalézají pořád ještě nové podněty, umožňující revizi starších a leckdy již vžitých názorů. O tyto prameny, zvláště pak o spisy Ciceronovy, se také opětovně opřel J. Linderski, když se rozhodl prozkoumat znovu některé právně politické stránky římských komitíí v období od Sully po Caesara, chtěje především více osvětlit jejich funkci volební.

V uvedené studii se autorovi vskutku podařilo revidovat některé starší závěry, jmenovitě Mommsenovy. Tak např. rozbořením údajů o konsulských volbách z let 67, 66, 63, 59, 58, 57, 56,

55 a 52 př. n. l. (str. 27—34) mohl autor potvrdit hypotézu, vyslovenou roku 1949 proti Mommse-
novi — vyslovili ji L. R. Taylor a T. R. S. Broughton —, že volby nejvyšších úředníků na příští
rok neřídil konsul, kterého k tomu určil los nebo vzájemná dohoda, nýbrž že k tomu byl oprávněn
consul prior, tj. ten, který byl rok předtím zvolen jako první a jehož jméno bylo pak ve fastech
uváděno na prvním místě. Pilnou práci dospěl Linderski dále k upřesnění i jiných sporných bodů,
a to v otázce, kdo se mohl v Římě ucházet o kandidaturu (str. 35—51) a kdy bylo předepsáno
kandidaturu ohlásit (str. 52—73), a mimoto objasnil leccos i z toho, jak vlastně vypadala tzv.
obnuntiatio a jak se v praktické činnosti konsulů uplatňovala (str. 74—103).

Pro pečlivě sebraný materiál je jistě užitečná kapitola, která podává v chronologickém pořádku
výčet toho, co lze z dochovaných pramenů vylézt pro poznání administrativně právní stránky
voleb v letech 78—50 př. n. l. (str. 104—155), ale bez významu nejsou ani autorovy závěrečné
postřehy, jež se zaměřují k odhalování příčin, které v posulovském období funkci komitii ja-
kožto shromáždění voličů ochromovaly (str. 156—166).

Dvě resumé — ruské a anglické — mají shrnout hlavní autorovy závěry, ale pro svou neúměr-
nou stručnost jsou v některých odstavcích spíše jen osnovou než základními thesemi celé práce.
Jestliže si stručnost v resumé vynutí ohledy na celkový rozsah knížky, pak by bylo pro širokou
vědeckou veřejnost nepochybně užitečnější resumé v jediném světovém jazyce, ovšem zato
zevrubnější.

Josef Češka

*Saara Lilja, The Roman Elegists' Attitude to Women, Annales Academiae Scientiarum
Fennicae B 135, 1, Helsinki 1965. Stran 288.*

Římským elegikům Tibullovi, Propertiovi a Ovidiovi věnovala svou pozornost celá řada autorů
a ne jeden z nich se přitom zamýšlel nad vztahem římských elegiků k ženám. Publikace Saary
Lilje je však první monografií, podávající komplexní a syntetický obraz postoje římských elegiků
k ženám, neboť např. *L. Alfonsi*, jehož práce s názvem „La donna dell' elegia latina“ by mohla
vést k domněnce, že jde o dílo obdobné, si všímá pouze žen oslavovaných římskými elegiky, a ni-
koliv postoje básníků k nim.

V úvodu (str. 5—42) seznamuje autorka s historií problému a uvádí na jedné straně názory
H. Fränkela a *W. Marga*, kteří tvrdili, že postoj k ženám je u Ovidia laskavější a méně sobecký,
než je tomu u Tibulla a Propertia, a na druhé straně pak názory *K. Büchnera*, jenž je reprezen-
tantem tradičního mínění, že Ovidius v protikladu k Tibullovi a Propertiovi „myslí pouze na
své potěšení“. Autorka sama, jak ještě ukážeme, se kloní na stranu Fränkelovu. Při svém zkou-
mání vychází S. L. z rozboru děl oněch tří elegických básníků a z toho, co víme o jejich životě.
Proto také na str. 9—17 seznamuje čtenáře s Tibullovým, Propertiovým a Ovidiovým životem
a na str. 18—23 pak s jejich díly. V druhé části úvodu se autorka zastavuje u společenských
aspektů v římské elegii.

Vlastní práce je rozdělena do dvou oddílů. Oddíl první (str. 43—225), pojednávající o postoji
elegiků k volné lásce a zabírající největší část publikace, se skládá ze čtyř kapitol. V první kapitole
(str. 43—109) dochází autorka k závěru, že římská elegikové staví monogamní milostný vztah nad
tradiční hodnoty. Konvenční římský názor, jenž se odráží např. v římské komedii, chápe elegi-
ckou lásku jako stav pomíjivý, příslušející mládí. U římských elegiků můžeme prý však pozoro-
vat, že tu láska častěji a častěji přetrvává až do smrti, v případě Propertiové pak dokonce
až za hrob. Dále vyslovuje S. L. domněnku, že ženy oslavované elegiky nebyly tak nízkého posta-
vení, jak se obecně soudí. Týká se to zvláště Ovidiovy Corinny a Propertiovy Cynthie. Pokud
jde o pojetí lásky jako nemoci, tu se Propertius autorce jeví, jako by trpěl jakousi iracionální
vášní, kdežto Tibullus a Ovidius dávají přednost lásce umírněnější. Oba odsuzují prudké reakce
na milenciinu nevěru, Tibullův postoj k nevěře svého mladého oblíbence Maratha je však vášni-
vější než jeho postoj vůči Delii a Nemesis.

Kapitola druhá (str. 110—155) se zabývá „zdroji lásky“. Za nejdůležitější z nich považují
římská elegikové ženu krásu. Autorka však upozorňuje na to, že Propertius a Ovidius dovedou
již ocenit i ženu, kterou označují jako „docta puella“. Pokud jde o povahové rysy, velmi si ele-
gikové váží ženy věrné, ze všeho nejvíce si pak stěžují na ženy lakotné. Celkově však lze říci, že
morálce ženy příliš velkou pozornost nevěnují.

Největší přínos studie je v třetí kapitole prvního oddílu (str. 156—216), v části pojednávající
o egoistických a altruistických elementech u římských elegiků (str. 192—206). Právě zde dochází
S. L. k závěru, který odporuje tradičním představám a podporuje mínění Frankelovo, že Ovidiův